

Tarvitseeko tiede katedraaleja?

■ Osmo Tammisalo

Suomalaisen sosiologian isä Edvard Westermarck (1862–1939) muistelee omaelämäkerrassaan British Museumin kirjaston lukusalia:

Se osoittautui minulle ei ainoastaan autuuden saarekkeeksi, jossa pystyin häiriytymättä lukemaan ja tekemään muistiinpanojani aamusta iltaan, vaan myös temppeliksi. Olen käynyt monissa katedraaleissa eri maissa, mutta koskaan en ole kokenut samanlaista omistautumista kuin lukusalin suuren kupolin alla... Tämä on ajatusten jumalan asunto. Tämä on varasto kaikelle kautta vuosisatojen kerätylle tiedolle... Lukija ei ainoastaan tunne olevansa armollisuuden nöyrä vastaanottaja, vaan hänet täyttää luova ylpeys; hän tuntee olevansa kokonaisuuden osa, ja hän nauttii kuin jumaluudesta hurmioitunut panteisti.

Minulla oli aikoinaan tapana lukea Kansalliskirjastossa, jossa koin jotakin samankaltaista, toki paljon laimeampana. Mutta miten ja mistä tulevaisuuden oppineet huumaantuvat? Voiko sähköisten kirjojen ja artikkeleiden lukumäärä sekä saatavuuden helppous herättää ylellisyyden tunnetta siitä, että saa seurustella vuosisatojen aikana kerätyn tiedon kanssa? En tunne ketään, joka olisi haltioitunut internetistä tietovarastona, kuten Westermarck haltioitui kirjastossa. Silti luulen, että älyllisen siunauksellisuuden tila ei tarvitse erityisen arvokasta ympäristöä. Olen nähnyt, miten älyllisesti suuntautunut nuori

kykenee löytämään tieteellisen ja kirjallisen inspiraationsa kaikkialla läsnä olevien älyvempaimien avulla.

Toisaalta kirkkojen massiivisuus ja akustiikka yhdistettynä urkujen desibeleihin on ollut yksi tekijä luomaan rahvaassa jumalanpelkoa ja muita uskonnollisia tunteita. Samat menetelmät epäilemättä toimisivat myös tiedepropagandassa. Esimerkiksi Toulousen avaruuskeskusten elokuvaaleissa kävijä voi tuntea luultavasti jotakin samankaltaista kuin mitä yksinkertainen talonpoika tunsi ainoana vapaapäivänään kylän kirkossa.

Kaikkia ei tietenkään ole mahdollista saada innostuneeksi tieteestä, aivan kuten kaikki eivät voi saada arvostusta terävinä ajattelijoina tai kynäniekkoina. Suuri osa ihmisistä ei edes kykene nauttimaan fiktion lukemisesta. Tiede silti jatkaa hitaasti universumin arvoitusten ja siinä sivussa ihmisen ongelmien ratkomista; ehkä tiedetempelit ja prameat planetaariot ovat tarpeen muistuttamaan suurta yleisöä näistä ihmislajin jaloimmista pyrkimyksistä.

Kirjoittaja on vapaa tutkija ja tietokirjailija.